

JACK TRAMIEL – COM- MODORE 64:N LUOJA

Petri Saarikoski

Commodore-yhtiön perustaja Jack Tramiel kuoli huhtikuun 8. päivänä 83 vuoden kunnoitettavassa iässä. Hänet tunnetaan ehkä parhaiten 1980-luvulla maailmanmenestykseksi nousseesta Commodore 64 -kotitietokoneesta.

Jack Tramielin oikea nimi oli Jacek Trzmiel ja hän syntyi juutalaiseen perheeseen Łódźin kaupungissa Puolassa vuonna 1928. Toisen maailmansodan aikana hänen perheensä lähetettiin Auschwitzin tuhoamisleirille. Ainoastaan hän selvisi hengissä. Sodan päättymisen jälkeen Tramiel muutti Yhdysvaltoihin. 1950-luvulla hän perusti kirjoituskoneisiin ja konttoritarvikkeisiin erikoistuneen Commodore-yhtiön, joka myöhemmin 1960-luvulla siirtyi taskulaskinten valmistukseen.

1970-luvulla Jack Tramiel valitsi liiketoiminnan uudeksi suunnaksi orastavat mikrotietokone markkinat. Kilpailun myötä tappiolliseksi kääntyneestä taskulaskintuotannosta luovuttiin, ja Commodore toi vuonna 1977 markkinoille Commodore PET -mikrotietokoneen. Koneen kohtuullisen menestyksen rohkaisemana 1980-luvun alussa yhtiö siirtyi massavalmistukseen, jolloin yhtiö kehitti erityisesti koteihin suunnatut Commodore VIC-20 ja Commodore 64 -kotitietokoneet. Tramielin aggressiivisen liiketoimintamallin ansiosta yritys nousi vuoteen 1983 mennessä yhdeksi maailman johtavista tietokonevalmistajista. Tietokonepelit vaikuttivat vahvasti erityisesti Commodore 64:n menestykseen. Maailmanlaajuisesti Commodore 64 olikin hyvin merkittävä tietokonepelikulttuurin edistäjä 1980-luvulla. Esimerkiksi Suomessa ”kuusnepa” oli hallitseva pelikone aina 1980-luvun loppuun asti.

Jack Tramielin kantavana ajatuksena oli suunnata tietokoneet kulutuselektronikka-markkinoille tilanteessa, jolloin niitä pidettiin yleisesti tietotekniikka-ammattilaisten kalliina ja hankalakäyttöisinä erikoistyoikaluina. Alan teollisuuden piirissä nämä pyrki-
mykset eivät olleet täysin ainutlaatuisia, mutta hänen yrityksensä menestyi tässä kaikkein parhaiten. Hänen tunnetuin lausahduksensa ”we need to build computers for the masses, not the classes” on siksi jäänyt elämään lukemattomiin tietotekniikka-alan historia-teoksiin ja muistelma-artikkeleihin.

Jack Tramielin maine yritysjohtajana oli toisaalta kaksijakoinen. Häntä on pidetty älykkäänä ja terävänä, mutta jotkut hänen toimintamalleistaan olivat hyvin häikäilemättömiä. Luonteensa vuoksi Jack Tramiel hankki myös arvovaltaisia vihollisia. Sisäisen valtakamppailun jälkeen Tramiel savustettiin ulos yhtiöstä vuonna 1984, minkä jälkeen hän hankki omistukseensa videopelikonsoleista tunnetun Atari-yrityksen, joka heilui konkurssin partaalla videopelimarkkinoiden romahdettua vuonna 1983. Commodorelta saamansa kokemuksen turvin Tramiel teki Atarista kotitietokoneyrityksen, joka tuli tunnetuksi ennen kaikkea Atari ST-sarjan koneista. Hänen johdolla yhtiö kävi veristä kilpailua Commodore vastaan koko 1980-luvun ajan. Molempien yritysten toiminta hiipui 1990-luvulla: Commodore meni konkurssiin vuonna 1994 ja Atari lopetti vuonna 1996.

Jack Tramielin maine on osittain myös Commodore 64:n poikkeuksellisen pitkän elinkaaren ansiota. Kaupallisen menestyksen huipun jälkeen koneen harrastuskäyttö on jatkunut vuosikymmenien ajan. Lisäksi sen vaikutus nykyajan suosittuihin retro-peli-ilmioihin on ollut tuntuva. Ainakin osa 1980-luvulla pelien ääressä kasvaneista muistavat vielä hyvin Commodoren legendaarisen kapteenin, ja hänen poismenoaan on muisteltu yleisesti myös Suomessa.